

hebben zoals golven en overspoelen – niet spoort met de ontwikkelingen op het terrein. Op het moment dat die term te pas en vooral te onpas wordt gebruikt, laten de nuchtere cijfers zien dat er geen sprake is van massa-immigratie: tussen 2002 en 2007 was er in Nederland zelfs een negatief migratiesaldo.⁶ Het is een licht verontrustende gedachte: een oplaaiend maatschappelijk debat waarin nogal wat deelnemers niet gehinderd worden door enige kennis van zaken, maar dat toch een zware slagschaduw werpt op het politieke bedrijf en vooral op de verkiezingen.

De auteurs hebben het verder over twee reducties die het debat over migratie vertroebelen. Er is het amalgaam tussen migratie en islam, waarbij de vaststelling dat de meerderheid van de nieuwkomers níét afkomstig is uit een land met een overwegend moslimbevolking, toch meer dan een nuance is. Een tweede versmalling is die van migranten tot de ‘probleemmigranten’, in Nederland vooral Turken, Marokkanen en Antillianen. Ook in Vlaanderen bestaat die reductie: de stedelijke integratiediensten dragen ongewild bij tot dat beeld, want zij werken bijna uitsluitend rond nieuwkomers die problemen hebben met ‘harde’ thema’s als wonen, werken en schoollopen. Immigranten zoals Chinezen, Indiërs, Amerikanen of immigranten uit West-Europese landen die bij de integratiediensten niet echt in beeld komen, worden vaak niet gezien als migranten, terwijl dat ze dat natuurlijk wel zijn.

De indruk zou kunnen ontstaan dat dit boek een verdoken lofzang is op de weldaden van de immigratie, maar dat is het helemaal niet: de auteurs zijn zeker niet blind voor de kosten van het fenomeen, maar proberen die rigoureuus af te wegen tegen de baten op economisch en sociaal vlak. En daarbij komt een ‘algemeen verspreide mening’ nogal eens op de tocht te staan, bijvoorbeeld dat de Nederlandse overheid de migranten in de hoogdagen van de multiculturele mythe heeft doodgeknuffeld.⁷ Op de binnenflap van het boek staat een uitspraak van de Amerikaanse politicus en socioloog Patrick Moynihan: ‘Iedereen heeft recht op zijn eigen meningen, maar niemand heeft recht op zijn eigen feiten.’ Mochten alle deelnemers in het huidige debat over migratie dit als motto nemen, dan zouden populisme, simplisme en regelrechte idiotie minder kans krijgen. Het werk van de gebroeders Lucassen doet hevige verlangens naar een Belgische/Vlaamse variant.

1 Voor een bibliografie van Leo Lucassen, zie: <http://www.hum.leiden.edu/history/staff/lucassen.html> en voor een bibliografie van Jan Lucassen, zie: <http://www.iisg.nl/staff/jlu.php>, laatst geraadpleegd op 15 juli 2011.

2 De ondertitel verwijst ook naar een uitstekende website over dit onderwerp: <http://www.vijfeeuwenmigratie.nl>, laatst geraadpleegd op 15 juli 2011.

3 Ulbe BOSMA, *Terug uit de koloniën. Zestig jaar postkoloniale migranten en hun organisaties*, Amsterdam: Bert Bakker, 2009.

4 Leo LUCASSEN & Jan LUCASSEN, *Winnaars en verliezers. Een nuchtere balans van vijfhonderd jaar migratie*, Amsterdam: Bert Bakker, 2011, pp. 12-14.

5 Jan BLOMMAERT, *Links van de kerk. De linkerzijde en de multiculturele samenleving*, Antwerpen: Jan Blommaert/Kif Kif vzw, 2011 (te lezen op www.kifkif.be).

6 Leo LUCASSEN & Jan LUCASSEN, *Winnaars en verliezers [...]*, pp. 35-36.

7 Leo LUCASSEN & Jan LUCASSEN, *Winnaars en verliezers [...]*, p. 65 en volgende.

WILLIE VERHOYSEN
historicus

PUBLICATIE

ERNESTAN

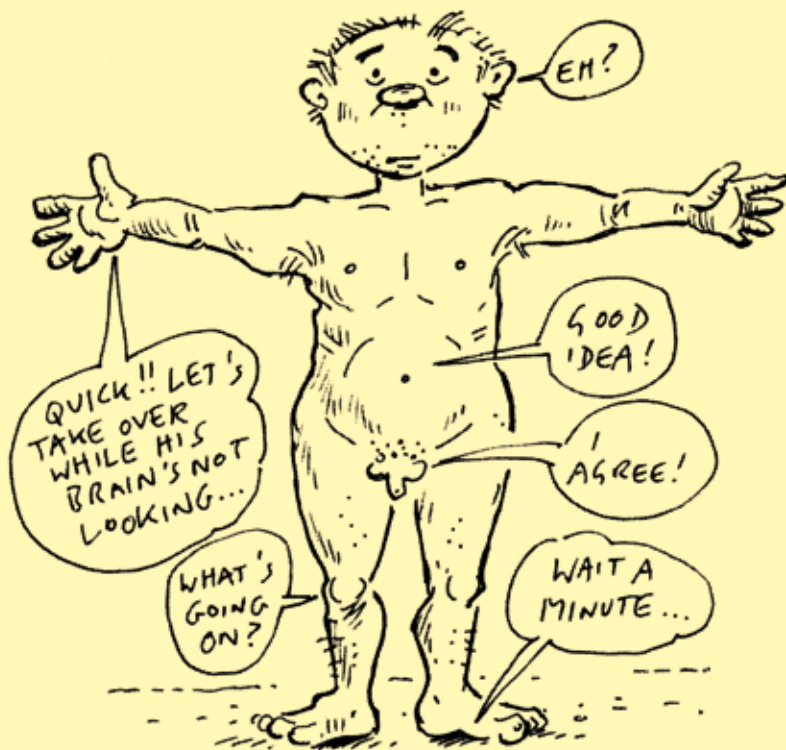
You Anarchist, You!

ERNESTAN, *You Anarchist, You!*, Berkeley/Londen: Kate Sharpley Library, 2009, 25 pp., ISBN: 978 18 7360 579 0.

Rond de eeuwwisseling van 1900 beleefde de Belgische anarchistische beweging een bloeiperiode.¹ Die was echter van korte duur, want na de Eerste Wereldoorlog en de Russische Revolutie keerde het tij en kreeg ze de wind flink tegen van enerzijds de sociaaldemocraten van de Belgische Werkliedenpartij en anderzijds de communisten van de Kommunistische Partij van België. De anarchistische organisaties verloren geleidelijk terrein, maar het anarchistische vrijheidsideaal bleef toch nog verschillende mensen in België inspireren. Het bracht tijdens het interbellum, en kort daarna, enkele kleurrijke figuren voort die vaak een stempel konden drukken op maatschappelijke debatten. Een van de bekendste daarvan was Hem Day (Marcel Dieu), die tussen de twee wereldoorlogen op een markante en creatieve wijze de schijnwerpers wist te richten op zijn anarchistische en vooral pacifistische opvattingen. Een anarchistische generatiegenoot van Hem Day was Ernest Tanrez, die opereerde onder de schrijversnaam Ernestan. Net als Hem Day was hij geen groot theoreticus, maar wel een begenadigd schrijver en een begiftigd spreker. Hij schreef talloze artikels en diverse brochures. De Britse uitgeverij Kate Sharpley Library heeft *Tu es anarchiste*, een van zijn laatste brochures, nu vertaald in het Engels en opnieuw uitgegeven onder de titel *You anarchist, you!*

Ernest Tanrez (1898-1954) werd in juli 1898 in Gent geboren in een middenklassegezin met een Franssprekende vader en een Vlaamse moeder. Hij werd diepgaand beïnvloed door de gruwelen van de Eerste Wereldoorlog. Als gevolg van de Grote Oorlog moest hij zijn studie

Frank: That's the point. There are several, which is to say, there is no single one. No, there's no bodily organ in charge of your life: neither the brain, nor the heart nor the lungs, for these are all equally important and crucial for your existence. In other words, your life is coordination of what are rightly termed your vital organs.

Now to question number two. Where is and of what does the power that governs the movements of the stars consist?

Pete: How would I know, chum? I'm no bleeding astronomer.

Frank: I'm no more an astronomer than you are, but take it from me, if the answer were known, we would know it too. The answer is the same again: there is none. There is no more authority to be found in the heavens than in your body. The stars, the suns, the planets – including the one we live on – operate according to coordinated forces with not one of those billions of stars exclusively empowered to order the lives or movements of the rest.

If you want to mull that over for a moment or two, you'll definitely discover a profound meaning there. At the very least it will equip you to bite the nose off the

onderbreken en verbleef hij in Frankrijk. Na zijn terugkeer in 1918 vestigde hij zich in Brussel, waar hij een antiekwinkel opende. Zijn gemis aan schoolse vorming compenseerde Ernest Tanrez ruimschoots met een solide humanistische culturele vorming als autodidact. Vanaf 1921 begon hij te schrijven voor de Belgische anarchistische pers en onderhield hij uitgebreide contacten met de Belgische avant-garde.

Tussen de twee wereldoorlogen zette Tanrez zich onder meer in voor de Italiaans-Amerikaanse anarchisten Sacco en Vanzetti.² Het Comité Sacco-Vanzetti ijverde overigens niet alleen voor de Italianen, maar hielp ook Spaanse anarchisten als Durruti, toen die eind jaren 1920 in België verbleven tijdens de dictatuur van Primo de Rivera.³ Verder was hij ook actief in het Comité Hem Day/Léo Champion, dat met succes pleitte voor de vrijlating van deze twee Belgische anarchisten in 1933. Beiden waren aanvankelijk tot lange gevangenisstraffen veroordeeld wegens dienstweigering. In hun verdediging werden de dienstweigeraars onder meer bijgestaan door Paul-Henri Spaak.⁴ Tanrez hield zich niet alleen bezig met het verdedigen van de vervolgte anarchisten, hij was ook een sterke pleitbezorger voor een organisatie van de anarchisten. Eind jaren 1920 pleitte hij zelfs voor de oprichting van een anarchistische partij.⁵

Ter ondersteuning van de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) richtte Ernest Tanrez samen met Champion het blad *Rébellion* op. In 1940 vluchtte hij voor de oprukkende nazi's naar Frankrijk. Hij werd echter na een aanklacht van het Vichyregime drie maanden opgesloten in het concentratiekamp van Vernet. Na zijn vrijlating keerde hij terug naar Brussel. Bij zijn aankomst werd hij prompt door de Gestapo gearresteerd omdat hij een aanhanger zou zijn van de communistische partij. Hij werd geïnterneerd in het gevangenenkamp van Breendonk.⁶ De veel te kleine voedselrantsoenen en de harde dwangarbeid ondermijnden zijn fysieke en psychische gezondheid sterk.

Na de Tweede Wereldoorlog nam hij de pen weer ter hand om zijn ideeën over het anarchisme te verdedigen. Hij schreef voor talrijke nationale en internationale anarchistische bladen en gaf ook enkele brochures uit zoals *Tu es anarchiste*. Hoewel de letterlijke Engelse vertaling van de oorspronkelijke titel zou klinken als *You are an anarchist*, heeft vertaler Paul Sharkey toch de voorkeur gegeven aan *You anarchist, you!* omdat dit volgens hem beter de betekenis van de oorspronkelijke titel weergeeft.⁷

You anarchist, you! is een duidelijk voorbeeld van de soms eenvoudige, maar krachtige literatuur die de anarchistische beweging tijdens het interbellum gebruikte. In deze brochure hanteert Tanrez een techniek die de Italiaanse anarchist Enrico Malatesta ontwikkelde, waarbij een gesprek plaatsvindt tussen twee mensen. Bij Tanrez gaat het om de anarchist François die Pierre, een kennis van hem, ontmoet. Pierre is een vage aanhanger van het socialisme. François spreekt met hem over de grote socialistische ideeën. Hij wijst erop dat anarchisme niet het ontbreken van

◀ Uit: ERNESTAN, *You are Anarchist, You!*, p. 22

organisatie betekent. Het is een koppige traditie die wil dat het anarchisme gelijkstaat met chaos. Leninisme daarentegen staat volgens François voor de dictatuur van een minderheid. Hij betoogt dat er geen socialisme kan zijn zonder vrijheid. ‘Het is omdat de mens een gevaar is voor de mensheid dat het libertaire socialisme zich niet baseert op de autoriteit van een persoon en de afwezigheid van de anderen, maar op de associatie van alle individuen die gelijkwaardig zijn naar recht.’ Geleidelijk aan raakt Pierre overtuigd van de anarchistische idealen. Het verhaal eindigt zelfs met de overtuiging van Pierre dat hij zich meer anarchist en een revolutionair voelt dan François.

Tanrez brengt in deze beknopte brochure op een heldere en duidelijke wijze de idealen waarvoor hij staat onder woorden. Het tweegesprek zoals dat zich in deze brochure ontspint, is een typisch product van de anarchistische beweging tijdens het interbellum. De heruitgave is helaas niet van annotaties voorzien en vereist bovendien een bepaalde voorkennis, die velen niet hebben, ook omdat sommige uitgangspunten nu achterhaald zijn. De publicatie kan je dus beter beschouwen als een historische brochure die een fraai inzicht biedt in de propagandatechnieken van de toenmalige anarchistische beweging om haar idealen te verspreiden. De brochure is geïllustreerd met tekeningen van Richard Warren.

You anarchist, you! van Ernestan kan je rechtstreeks bij uitgeverij Kate Sharpley Library bestellen, via de website <http://www.katesharpleylibrary.net> of het e-mailadres info@katesharpleylibrary.net.

- 1 Zie onder meer: Jan MOULAERT, *Rood en zwart. De anarchistische beweging in België, 1880-1914*, Leuven: Davidsfonds, 1995.
- 2 Sacco en Vanzetti waren twee Italiaanse anarchisten die door de Amerikaanse justitie beschuldigd werden van een roofoverval en hiervoor in 1927 ter dood werden veroordeeld. Al tijdens het proces werd duidelijk dat beiden part noch deel hadden aan de roofoverval, maar dat het om een politieke veroordeling ging omwille van hun anarchistische opvattingen. Die flagrante schending van de rechtsstaat leidde tot internationale protesten, ook in België. Zie hiervoor onder meer: Arthur LEHNING, *De draad van Ariadne*, Baarn: Het Wereldvenster, 1979.
- 3 Generaal Primo de Rivera was in 1923 met een staatsgreep aan de macht gekomen. De anarchosyndicalistische CNT (Confederación Nacional del Trabajo) werd verboden. Veel vooraanstaande figuren van de CNT ontvluchtten Spanje om aan de gevangenis te ontsnappen en vestigden zich in België.
- 4 Paul-Henri Spaak was een vooraanstaand Belgische socialist en advocaat. Kort voor en na de Tweede Wereldoorlog was hij verschillende malen minister en enkele keren eerste minister. Als minister van Buitenlandse Zaken erkende hij het bewind in Spanje nog voor Franco in april 1939 de Spaanse Burgeroorlog definitief had gewonnen.
- 5 Voor veel anarchisten was en is het oprichten van een partij zo iets als vloeken in een kerk.
- 6 Het kamp van Breendonk, gelegen ten zuiden van Antwerpen, was gehuisvest in een voormalig fort dat de nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog vooral gebruikten als werk- en doorgangskamp.
- 7 Zie: ERNESTAN, *You Anarchist, You!*, Berkeley/Londen: Kate Sharpley Library, 2009, p. II.

BART DE WILDE
historicus

PUBLICATIE

FABIEN AUDOOREN (RED.)

De Buren van de Abdij *800 jaar arm en rijk in de* *Machariuswijk*

Fabien AUDOOREN (red.),
De Buren van de Abdij.
800 jaar arm en rijk in
de Machariuswijk,
Gent: Buren van de
Abdij, 2011, 112 pp.,
ISBN: 978 90 8141 461 6.

Het blijft een bijzonder gegeven: een aantal burens die de handen in elkaar slaan om een historisch waardevolle erfgoedsite in hun buurt op zondagnamiddagen van april tot november vrijwillig open te houden. Zo ging het in de Gentse Machariuswijk. Begin 2000 wilde het stadsbestuur de Sint-Baafsabdij uit financiële overwegingen niet langer openhouden als een klassieke museale exploitatie. Een aantal buurtbewoners nam in 2007 het initiatief om de abdij opnieuw toegankelijk te maken voor de individuele bezoeker. De Buren overstegen vrij vlug het louter ‘openhouden’ van de site en de abdij werd op zondagnamiddagen een echte ontmoetingsplaats voor de buurt. Na verloop van tijd gingen ze er activiteiten als concerten, lezingen of vertellingen organiseren. Dat alles echter steeds met het nodige respect voor de buurt, haar bewoners én de abdij.

Het mag duidelijk zijn dat de abdij voor de Buren meer is dan een klassieke historische erfgoedsite. Ze werkte voor hen eerder als aanleiding voor gemeenschapsondersteuning. Ook geschiedschrijving vervult de laatste jaren soms een soortgelijke functie. Geert Van Doorne constateert terecht in zijn *Woord vooraf* in het boek: ‘Na de stroom van egogetuigenissen sedert mei ’68, stellen we sinds een kwarteeuw gaandeweg een verschuiving vast naar de pluralisvorm, naar het “wij-gevoel”’ (p. 9) Het is een opvallende evolutie waarin wijk-, stads- en buurtgeschiedenissen, beschreven en gedocumenteerd door bewoners zelf, steeds vaker fungeren als hefboom voor een buurtbewustzijn.

Het was dus niet echt verwonderlijk dat de Buren zich ook gingen richten op de geschiedenis van hun Macha-